

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه اصفهان

دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی

گروه مشاوره

پایان نامه دکتری رشته مشاوره گرایش خانواده

بررسی عوامل پیش‌بینی کننده میل به طلاق، تدوین مدل مداخله ای بومی و اثر بخشی آن بر میل و خودکارآمدی مدیریت طلاق در زوجین متقاضی طلاق شهر یزد

استادان راهنما:

دکتر فاطمه بهرامی

دکتر سید احمد احمدی

استادان مشاور:

دکتر عذرا اعتمادی

دکتر مریم السادات فاتحی زاده

پژوهشگر:

حسن زارعی محمودآبادی

اردیبهشت ماه ۱۳۹۱

کلیه حقوق مادی مترتب بر نتایج مطالعات، ابتکارات
و نوآوری های ناشی از تحقیق موضوع این پایان نامه
متعلق به دانشگاه اصفهان است.

دانشگاه اصفهان

دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی

گروه مشاوره

پایان‌نامه دکتری رشته مشاوره گرایش خانواده آقای حسن زارعی محمودآبادی

تحت عنوان

بررسی عوامل پیش‌بینی‌کننده میل به طلاق، تدوین مدل مداخله‌ای بومی و

اثربخشی آن بر میل و خودکارآمدی مدیریت طلاق در زوجین متقاضی طلاق

شهر یزد

در تاریخ ۱۳۹۱/۰۲/۲۶ توسط هیات داوران زیر بررسی و با درجه عالی به تصویب نهایی رسید.

امضا	با مرتبه علمی دانشیار	دکتر فاطمه بهرامی	۱- استاد راهنمای پایان‌نامه
امضا	با مرتبه علمی استاد	دکتر سیداحمد احمدی	۲- استاد راهنمای پایان‌نامه
امضا (ای)	با مرتبه علمی استادیار	دکتر عدرا اعتمادی	۳- استاد مشاور پایان‌نامه
امضا	با مرتبه علمی دانشیار	دکتر مریم‌السادات فاتحی‌زاده	۴- استاد مشاور پایان‌نامه
امضا	با مرتبه علمی استادیار	دکتر رضوان‌السادات جزایری	۵- استاد داور داخل گروه
امضا	با مرتبه علمی دانشیار	دکتر وحید قاسمی	۶- استاد داور خارج از گروه
امضا	با مرتبه علمی دانشیار	دکتر احمدرضا زمانی	۷- استاد داور خارج از گروه
امضای مدیر گروه			

سپاسگزاری و قدردانی

من له يشكر المخلوق له يشكر الخالق

هم اکنون که به مدد الهی و در سایه توجهات حضرت بقیه الله (عج) و زحمات بی دریغ اساتید راهنما و مشاور محترم، نتایج این پژوهش آماده شد. بر خود لازم و واجب می‌دانم از حمایت و راهنمایی ارزنده استادان محترم راهنما سرکار خانم دکتر فاطمه بهرامی که با صبر و حوصله در تمام مراحل انجام این پژوهش مرا یاری نمودند و از هیچ گونه کمکی برای پر بارسازی این پژوهش دریغ نوزیدند و جناب آقای دکتر سید احمد احمدی از یک طرف بخاطر مرجع اخلاقی که با منشی انسان مدارانه و با کمال آرامش همیشه پذیرای اینجانب در تمام مراحل پژوهش بودند و از طرفی مرجع علمی که با راهنماییهای خردمندانه بر غنای هر چه بیشتر این پژوهش افزودند تشکر و قدردانی کنم. همچنین از زحمات اساتید محترم مشاور، سرکار خانم دکتر عذرا اعتمادی و سرکار خانم دکتر مریم السادات فاتحی زاده که با راهنمایی های ارزنده شان به خصوص در زمینه طلاق، اینجانب را یاری نموده و همیشه و در همه حال پاسخگوی سؤالات بنده بودند تشکر و قدردانی میکنم. از اساتید محترم داور آقایان دکتر وحید قاسمی و دکتر زمانی و سرکار خانم دکتر رضوان السادات جزایری که زحمت داوری پایان نامه بر دوش آن بزرگواران افتاد کمال تشکر و قدردانی را دارم. از سرکار خانم عبدالحسین زاده مشاور استاندار یزد در امور بانوان به خاطر همکاری در زمینه اجرای پژوهش، از مسئولان مرکز مشاوره ضیایی میبد به خاطر در اختیار قرار دادن مکان مناسب برای اجرای پژوهش، از سرکار خانم فلاح و سرکار خانم عسکر که اجرای این پژوهش را به عهده گرفتند و به خوبی اجرا نمودند، از سرکار خانم لایق کارشناس گروه، که با برخوردی متین و آرام همواره پاسخگوی اینجانب در زمینه پایان نامه بودند، از دوست عزیزم آقای مهدی ربیعی دانشجوی دکترای روانشناسی و از سرکار خانم دکتر نیلفروشان بخاطر مساعدت هایشان در انجام هر چه بهتر این پژوهش تشکر و قدردانی می‌کنم. همچنین از همسر و دخترم که در این راه متحمل زحمات زیادی شدند و از خواسته های خود، بخاطر انجام این پژوهش صرف نظر می‌کردند و صمیمانه از اول تا پایان کار مرا دلگرمی می‌دادند؛ همچنین از زحمات خانواده محترم همسرم که برای انجام هر چه بهتر این پژوهش همواره کمک کار بنده و همسرم بودند تا هیچ گونه سختی، همسر و فرزندم احساس نکنند، از مادر عزیزم که با دعاهای خودش همواره دلگرمی را در من مضاعف می‌کرد تشکر و قدردانی می‌کنم. امیدوارم توانسته باشم حداقل گوشه ای از زحمات این عزیزان را جبران کرده باشم و یک مشاور خانواده خوب برای کشورم ایران باشم.

خدا را گواه میگیرم که این کار صرفاً برای حل مشکل مردم و برای کاهش طلاق انجام شده است. امید دارم نتایج این پژوهش بتواند گرهی از مشکلات زوجین این مملکت بگشاید تا حداقل گوشه ای از زحمات کلیه افرادی که در تهیه این پژوهش یاریم نمودند جبران شود.

آری زندگی صحنه زیبای هنرمندی ماست

هر کسی نغمه خود خواند و از صحنه رود

صحنه پیوسته بجاست

خرم آن نغمه که مردم بسپارند به یاد

تقدیم به

همسر،

بهترین انتخاب زندگیم، که همواره سنگ صبور و آرامش دهنده من در سختیها هستند.

و

قشنگ ترین صدای زندگیم، تپش قلبم

دخترم کوثر

و

تقدیم به زن و شوهرهایی که بجای طلاق با تبعیت از آیه زیر بدنبال تغییر و ساختن زندگی خود هستند.

و ان خفتن شقاق بینهما فابعثوا حکما من اهله و حکما من اهلها ان یریدوا

اصلاحا یوفق الله بینهما ان الله کان علیما خبیرا

و اگر از جدایی میان آنها بیم داشته باشید، دآوری از خانواده شوهر و دآوری از خانواده زن انتخاب کنید- تا به کار آنان رسیدگی کنند- اگر این دو داور تصمیم به اصلاح داشته باشند، خداوند، کمک به توافق آنها می کند. زیرا خداوند دانا و آگاه است. و از نیت همه با خبر است. (سوره نساء: آیه ۳۵).

و لا تطلقوا فان الطلاق یمتنز منه العرش

طلاق مدهید، زیرا عرش خدا از وقوع طلاق می لرزد.

(نهج الفصاحه)

نامه ای به همسر

در این راه طولانی که ما بی خبریم، و چون باد می گذرد، بگذار خرده اختلافهایمان با هم باقی بماند خواهش میکنم، مخواه که یکی شویم، مطلقاً
مخواه که هر چه تو دوست داری، من همان را، به همان شدت دوست داشته باشم
و هر چه من دوست دارم، به همان گونه مورد دوست داشتن تو نیز باشد
مخواه که هر دو یک آواز را بپسندیم، یک ساز را، یک کتاب را، یک طعم را و یک شیوه نگاه کردن
را، مخواه که انتخابمان یکی باشد، سلیقه مان یکی و رؤیاهامان یکی
عزیز من!

اگر زاویه دیدمان نسبت به چیزی یکی نیست، بگذار یکی نباشد
بگذار همچو ستون های مسجد، در عین وحدت مستقل باشیم
بخواه که در عین یکی بودن، یکی نباشیم، بخواه که همدیگر را کامل کنیم نه ناپدید
بگذار صبورانه و مهرمندانه در باب هر چیز که مورد اختلاف ماست، بحث کنیم، اما
نخواهیم که بحث، ما را به نقطه مطلقاً واحدی برساند
بحث، باید ما را به ادراک متقابل برساند نه فنای متقابل
اینجا سخن از رابطه عارف با خدای عارف در میان نیست
سخن از ذره ذره واقعیت ها و حقیقت های عینی و جاری زندگی است.
بیا بحث کنیم، بیا معلوماتمان را تاخت بزینیم، بیا کلنجار برویم
اما سرانجام نخواهیم که غلبه کنیم
من و تو حق داریم در برابر هم قد علم کنیم و حق داریم بسیاری از نظرات و عقاید هم را نپذیریم.
بی آن که قصد تحقیر هم را داشته باشیم،
عزیز من!
بیا متفاوت باشیم.

چکیده:

هدف این پژوهش شناسایی عوامل پیش‌بینی‌کننده میل به طلاق و تدوین یک مدل مداخله‌ای بومی بر کاهش آن و خودکارآمدی مدیریت طلاق در زوجین متقاضی طلاق شهر یزد بود. در مرحله اول این تحقیق پژوهشگر پس از انجام مصاحبه نیمه ساختاری به شناسایی عوامل بدعملکردی خانواده که منجر به میل به طلاق می‌شود پرداخت. برای بررسی عوامل از بین متقاضیان طلاق ۲۶۴ نفر با روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند. نتایج تحلیل اکتشافی در مرحله اول تعداد ۱۴ عامل را استخراج نمود که این عوامل در تحلیل اکتشافی دوم به ۴ بعد (مبتنی بر نظریه) کاهش یافت. برنامه آموزشی (مدل مداخله‌ای) بر اساس عوامل استخراج شده طرح‌ریزی شد و برای بررسی اثر بخشی آن تعداد ۳۲ نفر از زوجین متقاضی طلاق انتخاب و به صورت تصادفی در دو گروه آزمایش و کنترل جایگزین شدند. مداخله بر روی گروه آزمایش اجرا گردید. ابزار تحقیق شامل ۱- پرسشنامه میل به طلاق ۲- پرسشنامه بدعملکردی خانواده ۳- خودکارآمدی مدیریت طلاق و ۴- پرسشنامه جمعیت‌شناختی بود. سؤال‌های تحقیق عبارت بودند از: ۱- عوامل پیش‌بینی‌کننده میل به طلاق کدامند؟ ۲- تدوین مدل بومی مداخله‌ای طلاق چگونه است؟ آیا مدل بومی تدوین شده بر خودکارآمدی مدیریت طلاق تاثیر دارد؟ و ۴- آیا مدل بومی بر میل به طلاق تاثیر دارد؟ تحلیل داده‌ها با استفاده از معادلات ساختاری، تحلیل واریانس چند متغیری، تحلیل دو عاملی و تحلیل چند عاملی بر روی یک عامل تکراری انجام گرفت.

نتایج بدست آمده نشان داد که عوامل عاطفی، رفتاری-ارتباطی، جنسی و دخالت‌های اطرافیان بیشترین سهم را در بدعملکردی خانواده و در نتیجه میل به طلاق دارند. نتایج دیگر نشان داد که مدل مداخله‌ای بومی بر خودکارآمدی مدیریت طلاق و ابعاد آن تاثیر دارد و توانسته است آنرا افزایش دهد و همچنین میل به طلاق و ابعاد آنرا در زوجین کاهش دهد. نتایج دیگر نشان داد که آموزش در مورد خودکارآمدی وابسته به جنسیت نیست و بر روی هر دو گروه اثر یکسان دارد. ولی درباره متغیر میل به طلاق و ابعاد آن اثر آموزش بر روی زن و مرد بستگی به این دارد که فرد در کدام گروه قرار گرفته باشد. اگر در گروه آزمایش باشد تفاوتی بین زن و مرد نیست ولی در گروه کنترل میانگین نمرات مردها کمتر از نمره زنان است. بنابراین مدل مداخله‌ای بومی می‌تواند خودکارآمدی مدیریت طلاق را افزایش و میل به طلاق را کاهش دهد.

کلید واژه‌ها: میل به طلاق، مدل مداخله‌ای بومی، خودکارآمدی مدیریت طلاق، معادلات ساختاری

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل اول: کلیات پژوهش

۱-۱	مقدمه	۱
۲-۱	بیان مسأله	۳
۳-۱	ضرورت و کاربرد پژوهش	۵
۴-۱	اهداف تحقیق	۷
۵-۱	سؤال‌های تحقیق	۷
۶-۱	تعریف اصطلاحات	۷
۶-۱-۱	میل به طلاق	۷
۶-۱-۲	خودکارآمدی مدیریت طلاق	۸
۶-۱-۳	مدل مداخله‌ای بومی	۸

فصل دوم: مبانی و پیشینه پژوهش

۱-۲	مقدمه	۹
۱-۱-۲	بخش اول: مبانی نظری	۹
۱-۲-۱	گفتار اول: میل به طلاق	۱۰
۱-۲-۳	تعریف و مفهوم میل به طلاق	۱۰
۱-۲-۴	تفاوت طلاق، انحلال زناشویی، انفصال، متارکه	۱۱
۱-۲-۵	دام‌های روانی میل به طلاق:	۱۱
۱-۲-۶	دام‌های شناختی	۱۱
۱-۲-۷	دام‌های رفتاری	۱۳
۲-۲	گفتار دوم: انواع طلاق	۱۴
۲-۲-۱	دیدگاه اول	۱۴
۲-۲-۲	طلاق عاطفی	۱۴
۲-۲-۳	طلاق قانونی	۱۷
۲-۲-۴	طلاق اقتصادی	۱۷

۱۸.....	۵-۲-۲ طلاق والدینی
۱۹.....	۶-۲-۲ طلاق اجتماعی
۲۰.....	۷-۲-۲ طلاق روانی
۲۰.....	۸-۲-۲ دیدگاه دوم
۲۰.....	۹-۲-۲ طلاق‌های به جا، به موقع و کارشناسی شده
۲۰.....	۱۰-۲-۲ طلاق‌های کارشناسی نشده و پیش از موعد
۲۱.....	۱۱-۲-۲ طلاق‌های با تأخیر زیاد
۲۲.....	۳-۲ گفتار سوم
۳۸.....	۱-۳-۲ عوامل پیش‌بینی کننده میل به طلاق از دیدگاه گاتمن
۴۱.....	۴-۲ گفتار چهارم
۴۱.....	۱-۴-۲ مراحل رشد تعارض زوجین
۴۲.....	۲-۴-۲ مراحل طلاق
۴۳.....	۳-۴-۲ مدیریت طلاق
۴۵.....	۴-۴-۲ مدیریت ساختاری طلاق
۴۶.....	۵-۴-۲ نظریه مرحله‌ای طلاق
۴۷.....	۶-۴-۲ تصمیم‌گیری طلاق
۴۷.....	۷-۴-۲ بازسازی طلاق
۴۸.....	۸-۴-۲ بازیابی پس از طلاق
۴۹.....	۵-۲ گفتار پنجم
۴۹.....	۱-۵-۲ طلاق در نظام حقوق اسلام
۵۱.....	۶-۲ گفتار ششم
۵۱.....	۱-۶-۲ خودکارآمدی: محور نظریه شناختی-اجتماعی
۵۱.....	۲-۶-۲ خودکارآمدی: تعریف و عوامل مؤثر
۵۳.....	۳-۶-۲ ماهیت خودکارآمدی
۵۳.....	۴-۶-۲ چگونگی اثر خودکارآمدی بر عملکرد
۵۴.....	۵-۶-۲ خودکارآمدی متورم

۷-۲ گفتار هفتم	۵۶
۷-۲-۱ مشاوره مرتبط با طلاق	۵۶
۷-۲-۲ نظریه‌های میل به طلاق	۵۹
۸-۲ گفتار هشتم	۶۱
۸-۲-۱ رویکردهای مرتبط با زوج‌های در شرف طلاق	۶۱
۸-۲-۲ رویکرد روان‌تحلیلی	۶۱
۸-۲-۳ رویکردهای سیستم خانواده	۶۱
۸-۲-۴ رفتاردرمانی	۶۲
۸-۲-۵ مداخله در بحران	۶۳
۸-۲-۶ نظریه مرحله‌ای	۶۳
۸-۲-۷ کاربرد مدل مرحله‌ای طلاق	۶۴
۸-۲-۸ مدل رشدی طلاق	۶۴
۸-۲-۹ مدل التقاطی طلاق	۶۵
۸-۲-۱۰ پیامد موقتی	۶۵
۸-۲-۱۱ مراتب طلاق	۶۵
۹-۲ گفتار نهم	۶۷
خلاصه فصل	۷۸

فصل سوم: روش پژوهش

۳-۱ مقدمه	۷۹
۳-۱-۱ طرح کلی پژوهش	۷۹
۳-۱-۲ مرحله اول پژوهش	۷۹
۳-۱-۳ مرحله دوم پژوهش	۸۰
۳-۱-۴ تدوین مدل مداخله ای بومی	۸۰
۳-۱-۵ مرحله سوم پژوهش	۸۰
۳-۲ جامعه آماری	۸۱

۳-۳ روش نمونه‌گیری و حجم نمونه	۸۲
۳-۳-۱ نمونه و روش نمونه‌گیری در مرحله اول	۸۲
۳-۳-۲ نمونه و روش نمونه‌گیری در مرحله دوم	۸۲
۳-۳-۳ نمونه و روش نمونه‌گیری در مرحله سوم	۸۳
۳-۴ ابزار پژوهش	۸۵
۳-۴-۱ مقیاس میل به طلاق	۸۶
۳-۴-۲ پرسشنامه اطلاعات خانوادگی (جمعیت شناختی)	۹۱
۳-۴-۳ پرسشنامه خودکارآمدی مدیریت طلاق	۹۱
۳-۴-۴ پرسشنامه بومی بدعملکردی خانواده	۹۵
۳-۵-۱ ابزار تجزیه و تحلیل	۱۰۱

فصل چهارم: یافته‌های پژوهش

۴-۱ مقدمه	۱۰۲
۴-۲ یافته‌ها	۱۰۳
۴-۳ سؤال دوم تحقیق	۱۰۷
۴-۴ سؤال سوم و چهارم پژوهش	۱۰۹
۴-۴-۱ نتایج آمار توصیفی و استنباطی مرتبط با متغیر خودکارآمدی در دو گروه آزمایش و کنترل ..	۱۰۹
۴-۴-۲ نتایج تحلیل آمار استنباطی داده‌ها	۱۱۱
۴-۵-۱ یافته‌های مربوط به آمار استنباطی برای آزمون سؤال چهارم:	۱۲۰
خلاصه فصل	۱۲۹

فصل پنجم: بحث و نتیجه‌گیری

۵-۱ خلاصه طرح و نتایج پژوهش	۱۳۰
۵-۲ بحث و نتیجه‌گیری	۱۳۰
۵-۲-۱ تبیین عوامل پیش‌بینی کننده میل به طلاق	۱۳۱
۵-۲-۲ تبیین یافته‌های جمعیت‌شناختی	۱۴۰

۱۴۴.....	۵-۲-۳ بحث در مورد سؤال های تحقیق
۱۵۰.....	۵-۳ محدودیت های پژوهشی
۱۵۰.....	۵-۴ پیشنهادات پژوهشی
۱۵۱.....	۵-۵ پیشنهادات کاربردی
۱۵۲.....	پیوست ۱
۱۸۲.....	پیوست ۲
۱۸۴.....	پیوست ۳
۱۹۰.....	پیوست ۴
۱۹۳.....	پیوست ۵
۱۹۵.....	منابع و مآخذ

فهرست شکل‌ها

صفحه

عنوان

- شکل ۳-۱: (الف) مدل مفهومی میل به طلاق ۸۹
- شکل ۳-۱: (ب) مدل نهایی برازش میل به طلاق ۹۰
- شکل ۳-۲: مدل مفهومی خودکارآمدی مدیریت طلاق ۹۴
- شکل ۳-۳: مدل (تحلیل عاملی تاییدی) بد عملکردی خانواده ۹۸
- شکل ۳-۴: نمودار هیستوگرام پراکندگی میل به طلاق ۱۰۰
- شکل ۳-۵: نمودار هیستوگرام پراکندگی بد عملکردی خانواده ۱۰۰
- شکل ۴-۱: مدل مفهومی تاثیر بد عملکردی خانواده بر میل به طلاق ۱۰۶
- شکل ۴-۲: مقایسه میانگین نمره کل خودکارآمدی در دو گروه آزمایش و کنترل ۱۱۰
- جدول ۴-۱۰: نتایج تحلیل واریانس یک راهه در متن مانوا بر روی پس آزمون و پیگیری میانگین نمره‌های خودکارآمدی در دو گروه آزمایش و کنترل ۱۱۴
- شکل ۴-۳: توزیع میانگین نمره کل میل به طلاق در دو گروه آزمایش و کنترل ۱۲۰

فهرست جدول‌ها

عنوان	صفحه
جدول ۱-۳: دیاگرام مرحله سوم پژوهش.....	۸۱
جدول ۲-۳: مشخصات جمعیت شناختی زوجین گروه آزمایش.....	۸۳
جدول ۳-۳: مشخصات جمعیت شناختی زوجین گروه گواه.....	۸۴
جدول ۴-۳: ساختار جلسات آموزشی مبتنی بر مدل مداخله ای بومی.....	۸۵
جدول ۵-۳: آزمون بارتلت و شاخص کفایت نمونه‌برداری پرسشنامه میل به طلاق (۱۴ سؤال).....	۸۶
جدول ۶-۳: تحلیل عاملی متعامد سؤال های پرسشنامه میل به طلاق (۱۴ سؤال).....	۸۸
جدول ۷-۳: شاخص‌های برازش مدل تحلیل عاملی تأییدی میل به طلاق.....	۸۹
جدول ۸-۳: خلاصه پارامترهای برآورد شده برای میل به طلاق.....	۹۱
جدول ۹-۳: آزمون بارتلت و شاخص کفایت نمونه‌برداری پرسشنامه خودکارآمدی مدیریت طلاق.....	۹۳
جدول ۱۰-۳: نتایج تحلیل اکتشافی همراه با بار عاملی هر سؤال.....	۹۳
جدول ۱۱-۳: شاخص‌های برازش مدل تحلیل عاملی تأییدی خودکارآمدی.....	۹۴
جدول ۱۲-۳: خلاصه پارامترهای برآورد شده برای خودکارآمدی.....	۹۵
جدول ۱۳-۳: نتایج تحلیل اکتشافی همراه با بار عاملی هر سؤال.....	۹۷
جدول ۱۴-۳: شاخص‌های برازش مدل تحلیل عاملی تأییدی مرتبه دوم بدعملکردی خانواده.....	۹۸
جدول ۱۵-۳: خلاصه پارامترهای برآورد شده برای بدعملکردی خانواده.....	۹۹
جدول ۱-۴: فراوانی و درصد ویژگی های جمعیت شناختی نمونه متقاضی طلاق در شهر یزد (۲۶۴ نفر) ...	۱۰۳
جدول ۲-۴: بررسی نرمالیتی چند متغره شاخص‌های کلی برازش مدل.....	۱۰۷
جدول ۳-۴: خلاصه پارامترهای برآورد شده برای تاثیر بدعملکردی خانواده بر میل به طلاق.....	۱۰۸
جدول ۴-۴: مقایسه برآوردهای انجام شده با روش حداکثر درست نمایی و خودگردان سازی.....	۱۰۸
جدول ۵-۴: مقایسه میانگین و انحراف معیار نمره کل و خرده عامل‌های خودکارآمدی در گروه آزمایش و کنترل در مراحل پیش آزمون، پس آزمون و پیگیری.....	۱۰۹
جدول ۶-۴: نتایج آزمون شاپیرو-ویلک در مورد نرمال بودن متغیرهای خودکارآمدی.....	۱۱۱
جدول ۷-۴: آماره های آزمون باکس برای تساوی کواریانس‌ها در دو گروه آزمایش و کنترل.....	۱۱۲
جدول ۸-۴: آزمون لوین مربوط به پیش فرض تساوی واریانس‌های متغیرهای وابسته در دو گروه آزمایش و کنترل.....	۱۱۳

جدول ۴-۹: نتایج تحلیل مانوا برای مقایسه سنتروید نمره‌های خودکارآمدی و زیرمقیاس‌های آن در دو گروه آرایش و کنترل.....	۱۱۳
جدول ۴-۱۰: نتایج تحلیل واریانس یک راهه در متن مانوا بر روی پس آزمون و پیگیری میانگین نمره‌های خودکارآمدی در دو گروه آزمایش و کنترل.....	۱۱۴
جدول ۴-۱۱: نتایج تحلیل واریانس دو راهه (گروه و جنسیت) بر متغیرهای خودکارآمدی.....	۱۱۵
جدول ۴-۱۲: نتایج آزمون اثرات اصلی و اثر تعاملی در تحلیل واریانس دو راهه بر روی تک تک متغیرهای وابسته خودکارآمدی.....	۱۱۶
جدول ۴-۱۳: آمار توصیفی گروههای آزمایش و کنترل در مراحل پیش آزمون، پس آزمون و پیگیری.....	۱۱۸
جدول ۴-۱۴: نتایج آزمون تحلیل واریانس دو عاملی بر روی یک عامل تکراری بر روی سنتروید متغیرهای وابسته خودکارآمدی.....	۱۱۸
جدول ۴-۱۵: آزمون کرویت ماچلی برای بررسی برابری واحدماتریس همبستگی بین سطوح عامل تکرار... ۱۱۹	۱۱۹
جدول ۴-۱۶: میانگین و انحراف معیار نمره کل و خرده مقیاس‌های میل به طلاق دو گروه در مراحل پیش آزمون، پس آزمون و پیگیری.....	۱۱۹
جدول ۴-۱۷: نتایج آزمون شاپیرو-ویلک در مورد نرمال بودن متغیرهای میل به طلاق.....	۱۲۱
جدول ۴-۱۸: آزمون باکس مربوط به تساوی کواریانس‌ها سنتروید متغیرهای میل به طلاق در دو گروه آزمایش و کنترل.....	۱۲۱
جدول ۴-۱۹: آزمون لوین مربوط به پیش فرض تساوی واریانس‌های تک تک متغیرهای وابسته در دو گروه.....	۱۲۲
جدول ۴-۲۰: نتایج تحلیل مانوا برای مقایسه سنتروید نمره‌های میل به طلاق در دو گروه آزمایش و کنترل.....	۱۲۲
جدول ۴-۲۱: نتایج تحلیل واریانس یک راهه در متن مانوا بر روی پس آزمون و پیگیری برای تک تک نمره‌های میل به طلاق در دو گروه آزمایش و گواه.....	۱۲۳
جدول ۴-۲۲: نتایج تحلیل واریانس دو راهه (گروه و جنسیت) و اثر تعاملی آنها بر روی متغیرهای میل به طلاق.....	۱۲۴
جدول ۴-۲۳: نتایج آزمون اثرات اصلی و تعامل گروه و جنسیت بر روی تک تک متغیرهای وابسته.....	۱۲۵
جدول ۴-۲۴: میانگین و انحراف معیار گروهها در سه مرحله پیش آزمون، پس آزمون و پیگیری.....	۱۲۶

جدول ۴-۲۵: نتایج آزمون تحلیل واریانس دو عاملی بر روی یک عامل تکراری بر روی سنترویید متغیر های وابسته میل به طلاق.....	۱۲۷
جدول ۴-۲۶: آزمون کرویت ماچلی برای بررسی برابری و واحد ماتریس همبستگی بین سطوح عامل تکرار.....	۱۲۸

فصل اول

کلیات پژوهش

۱-۱ مقدمه

طلاق، یکی از معضلات زندگی زناشویی است. افزایش روزافزون آمار طلاق در جهان، پژوهشگران حوزه خانواده و ازدواج را بر آن داشته است تا در مورد عوامل تأثیرگذار بر آن به بررسی و تحقیق بپردازند. طلاق پدیده پیچیده‌ای است و عوامل مختلف فردی، اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی بر آن تأثیرگذار است. در بین عوامل تأثیرگذار بر طلاق، عوامل فردی شامل عوامل ارثی و فیزیولوژیکی، ویژگی‌های شخصیتی و روانی بیشتر مورد توجه متخصصان حوزه خانواده و ازدواج قرار گرفته است (یوسفی، ۱۳۸۹). اختلالات و ناهنجاری‌های روانی یکی دیگر از عوامل آسیب‌زا در خانواده و زندگی زناشویی است. عوامل دیگری از قبیل سن، جنس، تحصیل، طبقه اجتماعی - اقتصادی، مدت زمان ازدواج، تعداد فرزندان و وضعیت اشتغال، تأثیر زیادی بر روابط زناشویی و میل به طلاق دارد (فاتحی‌زاده، بهجتی و نصر اصفهانی، ۱۳۸۴).

میل به طلاق یکی از پدیده‌های شایع جوامع انسانی است (فرجاد، ۱۳۷۷). پدیده میل به طلاق چند عاملی است و یک عامل به تنهایی نمی‌تواند موجبات پیدایی آنرا فراهم کند. درمیل به طلاق چند عامل بهم می‌پیوندند و بهم شبکه‌ای پیچیده را فراهم می‌آورد به گونه‌ای که در نوع خود منحصر به فرد است (ساروخانی، ۱۳۷۶). از

نظر گاتمن^۱، (۱۹۹۹) ازدواج هنگامی که دچار تعارض شود، شکست نمی خورد، ازدواج زمانی شکست می خورد که برای تعارض راه حلی یافت نشود. به عقیده گاتمن کیفیت تعامل زن و شوهر پیشگویی کننده مهمی برای آشفته‌گی زناشویی و میل به طلاق است. زوجینی که ارتباط منفی تری با همدیگر دارند دارای رابطه زناشویی ناسامان بوده و به آشفته‌گی در آینده دچار می شوند. همچنین زوج‌هایی که میل به طلاق دارند در تعاملات زناشویی از هیجان‌های منفی بیش از هیجان‌های مثبت استفاده می کنند (گاتمن، ۱۹۹۳).

این تحقیق باتوجه به روند رو به افزایش طلاق در جهان (یانگ و لانگ^۲، ۱۹۹۸) و ایران (زارعی و یونسی، ۱۳۸۹) شکل گرفت. طبق آمار رسمی در ایران از هر هزار مورد ازدواج، دویست مورد به طلاق منجر می شود (زارعی و یونسی، ۱۳۸۹). آمار کسانی که میل به طلاق^۳ دارند بیشتر از آمار طلاق است. میل به طلاق یکی از عوامل ایجادکننده اختلال و آشفته‌گی در زندگی زناشویی است و فشار درونی شدیدی را به همسران وارد می کند. میل به طلاق ممکن است از طریق برآورده نشدن نیازها و اهداف، شیوه‌های مقابله‌ای ضعیف، ناتوانی در مدیریت حوادث زندگی و انتقال احساسات به همسر ایجاد شود (یانگ و لانگ، ۱۹۹۸).

مقصود از میل به طلاق میزان تمایل و علاقه‌مندی زوجین به جداشدن و گسستن روابط زناشویی است (ریاحی، علی وردی‌نیا و بهرامی کاکاوند، ۱۳۸۶). به اعتقاد برک^۴ افرادی که میل به طلاق دارند با کشمکش‌های متعدد فردی و بین فردی مواجه هستند. در این فرایند هویت آشفته، فقدان امید، تغییر در سبک زندگی، مشکلات جدی در شبکه اجتماعی و شغلی مشاهده می شود. در این زمینه بعد روان‌شناختی میل به طلاق از اهمیت بیشتری برخوردار است. زوجین متقاضی طلاق احساس یأس، ناامیدی و افسردگی ناشی از فقدان خودکارآمدی در مدیریت طلاق^۵ می کنند.

خودکارآمدی مدیریت طلاق پاسخ به این سؤال است که آیا زوجین از تصمیم خود آگاه هستند و به تمام جوانب طلاق اندیشیده‌اند؟ اگر قرار است طلاق بگیرند تصمیم درستی گرفته اند و می توانند آنرا مدیریت کنند؟ عوامل پیش‌بینی کننده میل به طلاق از شهری به شهر دیگر و در مقیاس وسیع‌تر از کشوری به کشور دیگر متفاوت است. این پژوهش درصدد است ضمن استخراج عوامل پیش‌بینی کننده میل به طلاق، برنامه‌ای متناسب با فرهنگ بومی ایران برای کاهش میل به طلاق و یا افزایش خودکارآمدی طلاق تدوین و به اجرا درآورد.

¹ -Gottman

² - Young & Long

³ - Tendency to divorce

⁴ - Berk

⁵ - Divorce management self - efficacy

۱-۲ بیان مسأله

میل به طلاق یک فرایند طولانی مدت است و با نارضایتی، آشفتگی در زندگی و میل به جدایی شروع می‌شود و با جدایی خاتمه می‌یابد (فینزی، کوهن، رام^۱، ۲۰۰۰). میل به طلاق دارای سه بعد شناختی، عاطفی و رفتاری است. بعد شناختی، تصورات فرد در مورد طلاق را در بر می‌گیرد. بعد عاطفی شامل احساسات و عواطف مثبت و منفی فرد نسبت به طلاق است. بعد رفتاری میزان آمادگی رفتاری فرد برای طلاق را در بر می‌گیرد (ریاحی، علی وردی‌نیا و بهرامی، ۱۳۸۶). تصمیم به طلاق نتیجه فشار درونی شدیدی است که حداقل به یکی از همسران وارد می‌شود و ممکن است در نتیجه برآورده نشدن نیازها و اهداف، شیوه‌های مقابله‌ای ضعیف، ناتوانی در مدیریت حوادث زندگی و انتقال احساسات به همسر باشد (یانگ و لانگ، ۱۹۹۸). در بررسی علل میل به طلاق عوامل اجتماعی، اقتصادی و حقوقی و عوامل فردی و روانشناختی از جمله وابستگی، دلزدگی زناشویی، خشونت و درگیری‌های فیزیکی، مشکلات جنسی (کوپر^۲، ۲۰۰۰)، باورهای غیرمنطقی، عدم تفاهم و تعارضات فکری (گاتمن، ۱۹۹۳) مورد توجه قرار می‌گیرد.

عواملی که سبب می‌شود زوجین تصمیم به طلاق بگیرند متنوع و گسترده است. گاهی عوامل غیرمنتظره مانند افشای خیانت زناشویی سبب فروپاشی زندگی زناشویی می‌شود (گاتمن، ۱۹۹۳؛ به نقل از ترکان، کلانتری و مولوی، ۱۳۸۵). علاوه بر مشکلات درون فردی، عوامل فشارزای بیرونی مانند مشکلات شغلی، اجتماعی و خانوادگی نیز ممکن است به گسستگی خانواده بیانجامد (یانگ و لانگ، ۱۹۹۸).

بررسی مختصر نظریه‌ها و مدل‌های مطرح شده در حوزه زوج درمانی، بیان‌کننده این نکته است که عوامل مختلفی مانند ویژگی‌های شخصیتی، مهارت‌های اجتماعی، سبک‌های دلبستگی، ویژگی‌های جمعیت شناختی و ارتباطی باعث گرایش به طلاق می‌شود. شواهد موجود نشان می‌دهد که عوامل روان‌شناختی، پیش‌بینی‌کننده‌های مهمی در بی‌ثباتی زناشویی و میل به طلاق هستند (امان‌الهی فرد و عطاری، ۱۳۸۴). رابطه بین عوامل روان‌شناختی و ارتباطی با میل به طلاق با تحقیقات طولی و مقطعی تأیید شده است (شکرکن، خجسته مهر، عطاری و شهینی بیلاق، ۱۳۸۵).

^۱ - Finzi, Cohen, Ram

^۲ - Cooper